CENZURAT.

Anul II. — No. 18. Un exemplar 2 Lei. Duminecă 17 Februarie 1924

VESTUL ROMÂNIEI

Ziar românesc independent din Oradea-Mare.

REDACȚIA: Strada Fr. Deák No. 2.
ADMINISTRAȚIA: Biroul „Simplon" Pasagiul „Vulturul Negru".
Manuscrisele nu se înapoiază.

FONDATOR: ȘTEFAN MĂRCUȘ.
Apare sub conducerea unui Comitet de Direcție.
Redactor responsabil: M. G. Samarineanu.

ABONAMENTE:
Apare de trei ori pe săptămână.
Pe o lună . . . . . 25 Lei
Pe un an . . . . . 260 Lei
In America . . . . . 3 dolari

Oameni competenți

Platon pune pe buzele lui Socrate întrebarea: de ce în timp de furtună, cei rătăciți pe valuri vor asculta orbește de pilot? De ce bolnavul ascultă orbește de medicul său?

De ce? Pentrucă pilotul știe să conducă nava iar medicul știe să îndepărteze boala.

De aice vrea el să scoată concluzia că cetățenii ei înșiși sunt vinovați când treburile cetății merg rău pentrucă fiecare a tolerat să se încredințeze cârma aceluia ai cărui ochi îi plac, fără să se uite dacă a fost acela cârmaciul cel mai priceput.

Odinioară cetatea era o mare familie iar suveranul: un părinte.

Au trecut douăzeci și trei de veacuri peste cenușa risipită a lui Platon.

Azi „cetatea" nu se poate cârmui de un singur pilot. Flece gen de activitate socială își are piloții și medicii săi specialiști, ca fiecare aparat dintr'o mare mașină complexă.

E cunoscută comparația aceasta, și banală — dar tot poți să ți o reamintești: Închipuește-ți că o singură rotiță a rămas să fie supraveghiată de un nepriceput, îngăduit acolo din cine știe ce slăbiciune a celor mai de frunte.

Iată atunci, mai întâi o trepidație suspectă sau câte o ușoară poticneală în mersul totului complex.

De aci: o deplasare a unei piese; ea deplasează pe altele. O pârghie intră deacurmezișul între spițele unui volant puternic. O serie de trosnituri și sguduituri și apoi o harababură urlașă. Liniștea se restabilește când dezastrul e desăvârșit.

*

In câteva țări din occident, în Statele-Unite, în Germania, s'a început de câtva timp o serioasă mișcare de selecțiune a aptitudinilor.

Prin mijloace pe care le procură „psicologia experimentală aplicată" (sau Psicotehnica), specialiștii sunt azi în măsură să stabilească, cel puțin în parte, pentru ce fel de ocupații sau profesiuni e aptă o persoană, după temperamentul, după puterea sa de atenție, după rezistența sa la emoțiuni, după funcțiunile memoriei și intelectului său, în scurt: după întreagă organizarea psihicului și după structura fiziculăi său.

In primul rând câteva mari întreprinderi industriale au încercat aceste aplicări ale științei — și rezultatele au fost atât de favorabile încât procedeul a fost îndată adoptat de alții, tot mai mulți.

Și tot mai mult se urmărește astfel încredințarea sarcinilor serioase, celor mai apți — adică: repartizarea rațională și științifică a rolurilor sociale.

Un viitor auriu pare a se deschide înaintea noastră.

Am putea visa la timpul când, în armată, recrutarea și repartizarea la diferitele arme și atribuțiuni se va săvârși după o constatare științifică a veritabilelor aptitudini, — (și nu cum se procedează azi aproape peste tot: mai mult după inspirația momentului și după considerații iluzorii.)

De asemeni în administrațiile publice, în diplomație în îmbrățișarea diverselor cariere și în personalul de învățământ... Ah, da, — mai ales în învățământ căci acolo se urzește întreagă societatea și toate apucăturile de mâine.

*

S'a zis ades că statul e cel mai rău administrator și cel mai stângaci negustor.

Protestez.

Statul e un negustor și un administrator pus sub consiliu judiciar. Curatorii lui îl administrează în favoarea lor adeseori, — și ades fac negustorie cu banii lui pentru câștigul lor.

Pretutindeni — afară de cazuri izolate — conducătorii se comportă ca posesori al puterii — și nu ca purtători ai unei grele răspunderi. De aceea Gumplovicz s'a crezut în drept să definească statul ca: „organizarea supremației unui mănunchi de stăpâni asupra unei mulțimi de supuși".

Acest odios aspect nu e însă, poate, datorit adevăratei esențe a „Statului" cât păcatelor accidentale ale oamenilor.

O atare nălucă urâtă ar putea să dispară când atribuțiunile s'ar distribui printr'o selecțiune scrupuloasă — și nu după norme subiective, nici după nevoi electorale, nici după norma „primului ocupant ori postulant" căci însărcinările publice nu sunt „res nullius"....

Bucuria și benchetuiala celui ce-a fost introdus într'o mare slujbă de stat, — sau ploconelile prin care se obțin slujbele mari — îmi pare că ne vorbesc ceva despre adevăratul scop pe care l-a urmărit „fericitul".

Fie goana după măgulirea unei vanități ridicule, fie goana după avantagii materiale — tot atât sunt de străine „binelui public".

De n'ar fi așa — omul cinstit și-ar primi sarcina cu un fior de îngrijorare. Fața sa, plină de gravitatea datoriei s'ar asemăna cu a mamei unui bolnav iar nu cu a briganzilor care au jefuit de bani pe un cârciumar și acuma îi beau vinul.

Când te gândești cum se fac câteodată — cel puțin — unele numiri, unele distincțiuni . . . care aleg dintr' un grup de oameni, pe unul oarecare pentru a-l numi „primus inter pares", ți-amintești de soldații lui Napoleon care purtau, toți, în raniță, bastonul de mareșal. Dar, bazat pe această egalitite de aspirații, nici Napoleon n'a instituit tragerea la sorți a bastonului.

Fiecare avea dreptul să-l obțină — dacă poate — dar nu chiar să-l poarte.

Dar am uitat:

. . . Când aplicările psicotehnicei se vor fi generalizat și vor fi devenit norme de distribuție a însărcinărilor oficiale, atunci partidele *politice nu vor mai exista.*

Vor exista numai: idei *politice,* — *și* voințe *conduse de aceste* idei.

Eugeniu Sperantia.

Populațiunea din Ardeal.

După serviciul de statistică ai României, porulațiunea Ardealului (teritoriile fostei Ungarii), la sfârșitul anului 1920 a fost de 5.114,124 locuitori pe o suprafață, de 102.000 klm., pătrați. In aceleași teritorii în 1910 (datele statistice ungare) au locuit 5.248,522 locuitori.

Populațiunea se împarte după naționalități:

2.930,120 români;
1.305,753 maghiari;
539.487 germani;
131.340 evrei;
157.484 de alte naționalități.

Din populațiunea aceasta 3392 de mii 578 era populațiune rurală, iar 721.546 populațiune urbană. Dintre cele 2.930.120 români 2.748,442 trăiau la țară și numai 181 678 trăiau la orașe.

Populațiunea maghiară de 1305 mii 753 locuitori se împarte în 975,356 locuitori populațiune urbană și 3.30.397 populațiunea rurală.

Populațiunea germaună de 539.487 era 433.763 populațiune rurală și 105.664 populațiune urbană,

Populațiunea evreească de 131 mii 340, era populațiune urbană 91.113 și populațiune rurală 40 227.

Inseilări

Religia e în primejdie de a-și pierde suveranitatea pe care-o avea asupra oamenilor. Dece? Pentrucă omul a ajuns modern. Modernismul e noua lui religie. Dar v'ați întrebat vreodată serios ce însemnează modernismul? Adică modernismul ar trebui să 'nsemneze, în sensul adevărat, starea de civilizație sănătoasă a omenirei; eu însă, constat — ca mulți alții dealtfel — că acest modernism a îmbrăcat haina putredă a necredinței, a desfrâului, a minciunii, a nedreptății.

Totuși religia mai există și astăzi, așa, cam de formă. Religia de azi e un fel de paravan sau mască a modernismului. Sub această mască se strâmbă batjocoritoare figura demonică a păcatului modern, îmbrăcat în haine de mătase, spoit cu cosmeticuri, monoclat și elegant. De aceea e tolerată religia de modernism.

Merge lumea la biserică azi? Merge, cum să nu meargă! Că merge cu sufletul curat și credincios sau nu, asta e altceva. Tu, evlaviosule credincios, când pășești smerit în biserică într'o sărbătoare, aruncă-ți mai întâiu ochiul atent împrejur. Vei vedea femei strălucitoare de lux, cu plăriile îndesate până la sprâncene, cu fața scoasă dintr'un sac cu făină, cu zulufi răsuciți, cu păr retezat, cu buzele înmuiate în căldarea cu văpsea roșie și cu rochiile răscroite provocator, după moda cine știe căreí demimondene. Și sub bordurile pălăriei vei vedea lucind, ca doi cărbuni inca descenți în noapte, ochii păcatului . . .

Vei vedea pe bărbați în ghete de lac, în fracuri, cu mănuși de mătase, pudrați văpsiți și ei, cu aliura mândră, țanțoșă, cari par'că nu s'ar afla în fața altarului, ci în localurile de petreceri și afaceri pe cari le-au colindat cu câteva ore mai înainte. Sunt două armate care se privesc pe sub sprâncene, preocupate și aci de a plăcea una alteia și de a-și arăta podoabele pământești, căci pe cele cerești nu le au.

Și-apoi, bunule creștin, gândește-te că Isus Hristos umbla cu o manță ruptă, cu obrajii arși de soare, cu picioarele goale, rănite de pietrele de pe drumuri și de cele mai multe ori flămând. Și plecându-ți genunchii în fața Domnului, roagă-te pentru îndreptarea și ertarea păcătoșilor din jurul tău. Ei nu pot să se roage, pentrucă le lipsește credința adevărată, credința care încălzește pe cei rebegiți, satură pe cei flămânzi și însetoșați și alină durerile celor suferinzi. Iar tu păstrează-ți această credință: numai ea e fericirea și mântuirea ta...

Sincerius.

„Ungurii cu caftan"

Răspuns ziarului „Nagyvárad"

Expresia o împrumutăm de la ziarul „Nagyvárad" și mărturisim că este minunată. Ceace însă ne surprinde atât de mult este că acei cari mai bine ca noi au găsit o expresie atât de eloquentă, nu-și pot explica atitudinea noastră și o califică pur și simplu de antisemitism.

Am arătat și cu altă ocazie că este o iluzie că suntem antisemiți; noi lovim în dușmanii intereselor românești, iar dacă s'a întâmplat ca aceștia să fie chiar evreii, nu înseamnă cu suntem antisemiți, după cum n'am putea fi antichinezi, dacă gazetele maghiare ar fi scrise de chinezi și dacă chinezii s'ar boteza în apele revanșei maghiare de la Seghedin.

E drept că articolul nostru de fond s'a potrivit cu restul articolelor din „Vestul României": toate loveau în evrei. Dar aceasta nu înseamnă altceva decât că ei sunt piedica cea mai primejdioasă pentru realizarea drepturilor românismului aici la el acasă. De ei ne împedicăm la fiecare pas, ei sunt împinși de unguri, iar dacă vrem să le deschidem ochii și să le arătăm că stăpânii lor se servesc numai ca de niște unelte de ei, suntem acuzați de antisemitism.

Nu le vom face plăcerea să le arătăm nume românești de cetățeni slabi, căci noi ne spălăm rufele în familie. Dar le vom arăta totdeauna evreilor că ei nu pot fi unguri în țara românească; că ei trebue să învețe limba țării acestea; că ei trebue să respecte legile noastre; că ei trebue să învețe la școlile noastre, iar nu la Seghedin nici la Budapesta, mai ales că acolo „numerus clausus" îi silește să renunțe la sfântul lor patrimoniu sufletesc: „credința". Și dacă le arăți că sunt orbiți de maghiarism, că România este definitiv închegată, că nu prin cultura maghiară se pot apropia de noi — înțeleg cultura maghiară de la Seghedin — esti antisemit. Deși am putea să le arătăm cazuri concrete când am stat de vorbă, am încheeat lucrări, am săvârșit lucruri frumoase cu evrei cari își dau seama de timpurile în care trăim și cari înțeleg să nu fie slugile unui curent dușman intereselor românești.

„Unguri cu caftan" — iată tot secretul antisemitismului nostru; căci dacă ar fi evrei cu caftan, nu am avea nimic cu ei. După cum nu cred că s'ar supăra nici Românul căruia i-ai spune: Român cu opinci.

Să înțeleagă dar confrații că cu epitete nepotrivite nu ne pot opri din drumul luptei noastre pentru o cauză atât de dreaptă cum este Românismul în granițele lui.

Cât despre reclamele evreilor, îi asigurăm că gazeta noastră are alt fond decât banul lui Juda; reclamele le servesc mai mult lor ca să cheme pe Români în prăvălile lor, și banii românești în pungile lor. Deci ce suntem?

G. Bota.

Controlul străinilor

Declaraţiunile d-lui prefect Dr. N. Popovici făcute presei.

Vineri la orele 10, d. prefect Dr. N. Popovici, a convocat pe reprezentanţii presei din localitate, făcându-le următoarele declaraţii în chestia străinilor.

„Nici odată n'am avut intenţia să ocolesc presa. Dacă nu primesc zilnic pe reprezentanţii ei, aceasta o fac pentrucă nu vreau să dau relaţiuni pripite şi eronate.

Publicul a primit cu oarecare temere şi nervozitate dispoziţiile luate relativ la controlul străinilor. Iată de ce ţin să mă explic. Comisia numită de mine în această chestiune va lucra în trei direcţiuni: economică, politică şi de subsistenţă pentru cetăţenii pacinici din acest oraş.

Populaţia oraşului

Oradea-Mare înainte a avut între 68.000 şi 70.000 locuitori. Astăzi are peste 100.000. Această suprapopulare este în detrimentul acelora cari vreau să lucreze cinstit.

Cauzele scumpetei

Pe când în 1919 viaţa era asigurată în mod normal pentru fiecare cetăţean, azi cei cari muncesc duc viaţa cea mai grea. Cu regret constat că aceia cari au venit în timpul din urmă în oraşul nostru nu au sporit cu nimic energiile productive, ci numai consumă. *Exodul străinilor, plaga filodormei, funcţionarea atâtor agenturi inexistente înainte au cauzat urcarea preţurilor şi demoralizarea comerţului. S'a scumpit totul, deoarece oamenii fără nici un scrupul au câştigat speculând. Aceia cari trăesc din salariu fix nu-şi mai pot chivernisi venitul pentru a-şi asigura întreţinerea.*

Acţiunea mea priveşte numai interesele populaţiei, fără consideraţiuni de confesie, naţionalitate şi e îndreptată contra acelor cari au venit în ultimii 5 ani în oraşul nostru.

Alimentele până ajung la consumator trec prin 4—5 mâini cari toate îşi asigură câştiguri Cum să se ieftinească viaţa deci? Ca să ilustrez mai bine aceasta amintesc de criza locuinţelor. Din Oradea-Mare s'au expatriat atâţia în cât nici odată nu credeam că ne vom găsi în faţa unei astfel de crize.

D. Dr. Nicolae Popovici
Prefectul Judeţului Bihor.

Totuşi azi şi vechii cetăţeni ai acestui oraş sunt nevoiţi să se îngrămădească clae peste grămadă din cauza multor indezirabili cari s'au aciuit pe aci. Ce să redăm liniştea şi comoditatea acestora trebue să reducem numărul străinilor.

Cari sunt străinii

Consider ca străini pe toţi aceia cari au venit din alte ţări pentru a-şi asigura venituri mai uşor aci, sau să se distreze. Dar îi mai consider şi pe aceia care s'au îngrămădit în oraşul nostru din alte comune şi oraşe ale României. Legea comunală ne dă posibilitatea ca să retragem dreptul de şedere al acelora cari ne sunt indezirabili. Nu putem admite ca până când noi nu ne aranjem ca lumea să fim incomodaţi de alţii.

Cum se va face controlul

Vom proceda cu toată energia şi seriozitatea contra străinilor cari consideră teritoriul oraşului nostru ca un teren de exploatare. Acei cari vor vrea să edifice vor primi dreptul de şedere sub anumite condiţiuni. Nu facem diferenţa între străini maghiari, cehoslovaci sau americani.

Controlul străinilor se va face aşa-fel în cât comisia în grupe de câte 2 cu un notar să compue tablouri de toţi străinii, conform datelor autentice luate dela poliţie şi serviciul de siguranţă. *Vom revizui dreptul de apartinenţă din anii din urmă deoarece ne-am convins că multe erau eliberate pe baza unor acte false. Dosarele vor fi înaintate ministerului de interne nu numai pentruca să se dispună expulzarea străinilor ci şi ca să se ia măsuri şi contra funcţionarilor incorecţi cari au mijlocit eliberarea apartinenţei.*

O ordonanţă a ministerului de interne din 1922 a retras comunelor dreptul de a acorda apartinenţe fără aprobarea ministerului. Aceasta ordonanţă va fi pusă în aplicare cu toată seriozitatea.

Lucrările, destul de grele, vor dura aproape un an. Legea controlului străinilor este acuma în dezbaterea Parlamentului şi prin măsurile luate vrem să lucrăm la executarea legei îndată ce va intra în vigoare. La biroul populaţiei, registre speciale pentru locuitorii din oraş nu există. Vor trebui întocmite deci căci prezintă o mare importanţă pentru munca pe care am început. Străinii vor trebui să se anunţe în termen de 24 ore la organele de siguranţă, tot aşa şi străinii din alte oraşe, cetăţeni români, dacă vor rămâne în oraş mai mult ca 3 zile.

Ca la noi nicăieri

Nu cred să fie în întreaga ţară un alt oraş în care chestiunea străinilor să fi fost tratată cu atâta uşurinţă ca în Oradea-Mare. Se zice că procedez foarte sever. Se poate. Accentuez însă că, eu cred că este mult mai bine să acţionăm în interesul nostru general în modul cel mai categoric, decât să ne lasăm exploataţi de elemeate indezirabile. Mai accentuez că nu mă las condus de nici un sentiment, ci doresc numai ca pătura cinstită şi harnică care munceşte şi trăeşte în acest oraş mai de mult să-şi poată duce o viaţă liniştită ca astfel să contribue la consolidare".

Cu deosebită linişte primim declaraţiile d-lui prefect Dr. N. Popovici, din cari reese o deosebită grije pe care o poartă soartei militarilor veniţi în interes de serviciu, funcţionarilor publici civili cât şi populaţiei oraşului. Dacă ordinile vor fi executete în baza principiilor anunţate,carinu pot jigni pe nimeni şi cari nu potde cât să liniştească toată lumea indiferent de naţionalite şi confesie, suntem siguri că şi Oradea-Mare va scăpa de mulţi cari inundă cafenelele şi bat străzile după câştiguri uşoare, de o cinste discutabilă, şi cari râd în obrazul acelora, cari, în naivitatea lor, muncesc din greu pentru pâinea de toate zilele. *Rep.*

10 lei o cafea turcească

Da, da, 10 lei un şvarţ o cafea turcească sau o cafea cu lapte. Cetitorul să nu creadă că vorbim de Austria sau Germania unde banul nu face, vorba aceea, un ban, ci vorbim de Orad a-Mare. La Bucureşti, la Capşa sau la Bulevard plăteşti o cafea cu 6 lei, la Oradea-Mare, la cafeneaua „Palace" „Royal" sau „Elite" o plăteşti cu 10 lei (zece lei). E oarecare diferenţă între localurile citate din Bucureşti şi cele de aci şi cu toate acestea la noi, mai cu moţ. Nici nu vorbesc de serviciu. Cu 6 lei un şvarţ la Capşa, la Bucureşti, serveşti 2 ceşti cu patru bucăţi de zahăr. Aci!... dar, ce să mai vorbim. Orice am zice e strigăt în pustiu...

Noroc că avem comisie pentru înfrânarea speculei că altfel am fi plătit ca înainte când nu o aveam, cu 4 lei cafeaua, deşi era zahărul cu 40—42 lei kgr. nu ca acuma cu 28—30. Dumnezeu să ne trăească comisia şi dregătorii, pentru repedea imbogăţire a speculanţilor.

Ştiri

Vizite ministeriale. Săptămâna viitoare vor sosi în oraşul nostru d-l ministru al cultelor şi artelor Al. Lăpedatu şi subsecretarii de stat D-ni Tătărescu şi Cipăianu.

Noui notar public. După câte aflăm, în locul repozatului Ion Buna, va fi numit notar public d-l Dr Iustin Ardeleanu.

Numiri D-l T. Moga directorul Tipografiei Româneşti a fost numit de către camera de comerţ şi Industrie din localitate ca expert în materie de lucrări tipografice, pe data de 9 Februarie.

Reforma administrativă

On ne doit pas faire desein de réformer un etat en y changeant tout dans les fondaments et en le renversant pour le redresser. „Descartes" (Discours sur la méthode).

In toate timpurille problema administrativă a fost obiectul unor studii numeroase, însă răsboiul mondial care a modificat atât de adânc concepţiunile sociale şi politice a reînoit aspectul problemei şi a pus-o în primul rang al preocupărilor noastre.

Stările sociale post-belice, diferă cu totul de cele antebelice şi chestiunile economice au invadat domeniul sociologic, domeniul juridic şi politic; ca consecvenţă firească urmează o adâncă revizuire a legislaţiei administrative. Această reformă nu trebue să fie exclusiv obiectul preocupărilor legislatorilor, ci orice cetăţean luminat şi în primul rând funcţionarii administrativi, sunt datori să se ocupe de ea, fiind direct interesaţi să aibă la îndemână un instrument cât se poate de perfecţionat.

Orice reformă se bazează pe unele principii generale şi obiectul acestor rânduri este de a scoate în relief unele idei generale cari ca firul Arianei călăuzesc cei pe cari se ocupă de aceste chestiuni.

I. — Sub imboldul necesităţilor imediate, sub impulsul transformărilor sociale şi economice repezi, cari caracterizează vremea de după războiu, legislatorul a încercat prin reforme parţiale succesive să modifice legislaţia, astfel ca să se poată adapta noului mediu social. Puterea executivă prin decrete legi, prin deciziuni sau ordonanţe a căutat şi ea să cârpească vechiul edificiu. Insă pulsul vieţei care nu ţine socoteală de doctrinele juridice, s'a accelerat într' atât, încât a lăsat în urmă şi legislatorul şi administratorul, astfel că astăzi se impune tuturor examinarea chestiunii în toată amploarea ei şi mai cu seamă pentru ţara românească a sosit mementul de a reorganiza şi de a unifica legislaţia administrativă.

In faţa problemei teoreticanii s'au împărţit în două tabere după temperamentul lor şi după principiile partidului politic din care fac parte.

Unii socotesc că vechiul edificiu nu mai este bun de nimic, că trebuesc rase toate construcţiunile-existenţe şi că trebue edificată o construcţie cu totul nouă, lăsând la o parte principiile tradiţionaliste şi realizând inovări îndrăzneţe; aceasta este în general opinia conducătorilor partidelor înaintate.

Alţii socotesc că moştenirea trecutului poate fi utilizată şi că se poate cu materialul vechiu clădi un edificiu corespunzător timpului nostru; cu alte cuvinte, menţin cadrele vechi, lărgindu-le, adăugând organe noi, reorganizând organele slăbite sau neadaptate, în-sfârşit proclamă necesitatea descentralizării ca principiu nou de desvoltare.

Sunt în-sfârşit câţiva care nu se pot hotărî în nici un sens şi găsindu-se în situaţia ilustrată de filozoful Buridan, nu mai fac nimic, ceeace nu constitue o soluţie. Guvernul a socotit cu multă înţelepciune, că soluţia a doua este cea mai bună pentru ţara noastră şi şi-a însuşit parerea lui Descartes.

II. — Odată hotărât să procedez la reforma administrativă, care este calea cea mai naturală? Sunt patru lucrări preliminare, care neapărat trebuesc efectuate.

a) Să se facă o comparaţie în timp, adică să se studieze bine evoluţia legislaţiei administrative în ţara noastră, astfel ca noul proect să ţină socoteală de formaţiunea politică şi de istoria ţării româneşti, să respecte tradiţiile esenţial strămoşeşti, fără de care proectul nefiind adaptat mediului social, fiind o fiinţă artificială, nu va putea trăi. In această privinţă, toată istoria ţării româneşti, ne arată tendinţe spre realizarea unui stat naţional specific românesc şi hotărât democratic. Aceasta nu înseamnă centralizarea sau sugrumarea individualitatăţii fiecărei provincii. Dimpotrivă, exemplul Statelor-Unite ne dovedeşte că un stat poate să aibă un carecter hotărât naţional şi să permită desvoltarea libertăţii individuale şi o largă descentralizare legislativă. Dozarea între centralizarea şi extrema descentralizare americană, incapabilă la noi, este o chestiune de bună chibzuială şi de cunoaştere profundă a caracteristicilor poporului românesc.

b) Să se facă o comparaţie în spaţiu, adică un studiu amănunţit şi critic al legislaţiilor streine şi obervaţii nepărtinitoare a rezultatelor obţinute în diferitele medii sociale. Legislatorul însă se va feri de a introduce principii cari nu sunt asimilabile la noi, sau de a urma prea deaproape un cod străin, ceea ce constitue o necunoştinţă profundă a menirei unei legi.

c) Convingerile şi principiile câştigate prin aceste comparaţii, trebue adaptate mediului social românesc actual, temperamentului românesc şi faptelor economice ale timpului în care trăim.

d) Insfârşit, pe cât se poate trebue prevăzută evoluţia viitoare a economiei sociale şi politice, ceeace presupune o alegere a caracterelor permanente ale evoluţiei sociale şi ale condiţiunilor economice.

III. — Aceste idei generale turnate în cadrul fixat de constituţie, vor forma scheletul reformei.

(Va urma.)

Julian Peter

Viitoarea lege a chiriilor

Principiile de bază ale legei

De oarece chestiunea chiriilor interesează mult şi publicul nostru, dăm după ziarul „Universul" următoarele principii cari par a servi de bază proectului viitoarei legi a chiriilor.

Se vor prelungi toate contractele relative la locuinţe pe un termen care va fi de minimum 2 ani — să fie fixat şi la 3 ani.

Tot ce nu este locuinţă, rămâne la libera tranzacţie. In ce priveşte prăvăliile, cari rămân supuse regimului liberei tranzacţiuni, se va prevedea obligativitatea unui avertisment pentru chiriaşul comerciant; acest avertisment se va face cu minimum 6 luni înainte — posibil ca el să fie fixat la un an.

In cazurile prăvăliilor cu locuinţa împreună, se va admite prelungirea pentru ambele, pornindu-se dela ideia că îndeobşte micul comerciant are prăvălia împreună cu locuinţa şi deci acesta merită protecţie.

Serviciile publice, deşi ar intra sub regimul liberei tranzacţii, vor fi exceptate, proprietarii particulari fiind obligaţi a le ţine mai departe cu chirie, cu un spor important ce se va fixa.

*

Sporul de chirie pentru contractele prelungite nu s'a fixat încă, însă proporţia lui va varia după următoarele categorii, în ordinea gradului de protecţie:

Chiriaşii nevoiaşi, în care se cuprind micii funcţionari, invalizii, văduvele de război, pensionarii, salariaţii întreprinderilor particulare şi în general cei al căror salariu nu trece de 4 mii lunar. Aceştia nu vor putea fi evacuaţi, iar sporul ce-l vor plăti va fi mai redus. Insă pentru ca proprietarii respectivi să nu suporte fără nici o vină un sacrificiu prea mare, se va căuta mijlocul ca să se creieze un fond la care vor contribui statul şi întreprinderile particulare pentru funcţionarii lor — şi proprietarii cu chiriaşi mai bogaţi prin taxe asupra contractelor; iar dir acest fond se va da proprietarilor nenorocoşi o diferenţă peste plusul plătit de chiriaşul sărac.

Chiriaşii cu venituri mai mari, cărora li se va impune un spor de chirie mai însemnat, ţinându-se seamă în această privinţă de declaraţiile făcute fiscului cu privire la venitul global.

Chiriaşii bogaţi cuprinzând pe cei cu venituri mai mari de 300 mii lei anual, cărora li se va aplica un spor şi mai mare şi dacă se va putea, li se va impune printr'o modalitate oare-care, obligaţia de a-şi construi locuinţe proprii.

Baza de aplicare a sporului, va fi chiria dela 1916 pentru contractele din vechiul regat şi cea din 1914 pentru provinciile unite.

In fine, pentru tranşarea tuturor diferendelor în legătură cu viitoarea lege a chiriilor, se vor creia jurisdicţiuni speciale, compuse numai din magistraţi şi cari vor judeca după o procedură extra urgentă.

Inspectoratul artelor

Reîntorcându-se din Bucureşti d-l Ştefan Mărcuş, inspector al artelor, ne-a dat următoarele relaţiuni:

Împărţirea provinciilor pe inspectorate

După cum am arătat altă dată, provinciile alipite au fost împărţite în trei inspectorate a artelor.

1. Inspectoratul I, cu sediul în Cluj, sub conducerea d-lui Emil Isac, pentru judeţele din Transilvania propriu zisă.

2. Inspectoratul II, cu sediul în Oradea-Mare, sub conducerea d-lui Ştefan Mărcuş, pentru judeţele din Banat, Crişana, Satu-Mare şi Maramureş.

3. Inspectoratul III, cu sediul în Chişinău, sub conducerea d-lui M. Codreanu, pentru judeţele din Basarabia şi Bucovina.

Atribuţiunile

Inspectorii sunt încredinţaţi cu rezolvarea tuturor chestiunilor culturale-teatrale-artistice cari cad în competinţa ministerului artelor şi sunt socotiţi ca reprezentanţi ai acestui minister şi au cam următoarele atribuţiuni.

1. A supraveghea asupra activităţei Teatrelor oficiale, particulare, subvenţionate sau nu, care dau reprezentaţiuni permanente în echipă, în turneu sau numai sporadic în regiunea respectivă.

2. A supreveghea toate manifestaţiunile, precum şi funcţionarea şcolilor publice şi particulare, de muzică, artă dramatică, belle-arte, coreografie şi în genere a oricărei organizaţiuni privitoare la învăţământul şi execuţiunea artistică

3. A supraveghea agenturile de teatru, programul concertelor, planul de învăţământ al şcolilor citate la al 2.-punct, supravegherea expoziţiunilor de pictură, sculptură din aceeaşi regiune.

4. A supraveghea societăţile culturale şi artistice din oraşele şi satele ce cad în regiunea inspectoratului, supravegherea cinematografelor, a tuturor monumentelor artistice şi al oricărei producţiuni de artă plastică în genere.

5. Va supraveghea personalul dela teatre, precum şi personalul artistic care este angajat în serviciul instituţiilor a societăţilor mai sus notate.

6 Inspectoratul este în drept a lua măsuri în conformitate cu îndatoririle fixate în ordinul special, transmis inspectoratelor, rămânând ca părţile ce se vor considera vătămate în exerciţiul drepturilor lor, să poată recurge la Ministerul Cultelor şi Artelor.

Toată corespondenţa instituţiunilor culturale din regiuni va fi adresată prin inspectorate cu referarea inspectorului.

Se vor forma trupe româneşti locale?

Domnul Şt. Marcuş ne spune atât: D-l Ministru Al. Lăpedatu a luat cu plăcere la cunoştinţă că diferite comune în cari se găsesc localuri comunale de teatre, au luat în buget sume importante pentru subvenţionarea lor. D-sa a promis că va complecta aceste sume din bugetul ministerului, spre a putea realiza odată cerinţa culturala atât de imperioasă a unor centre.

După cele spuse de domnul Inspector Şt. Marcuş şi mai ales după cele ce nu ni le-a spus, am putut înţelege că sunt toate şansele ca la anu să avem o trupă românească la Oradea-Mare.

Stiind sentimentele pe cari îl animează pe noul inspector al regiunii noastre, putem fi siguri că cerinţele culturale româneşti ale acestui oraş nu vor fi lăsate în lâncezire ca până acuma. **Misa.**

Croitoria de dame
D-na Simon Vilmos
Str. Rimanóczy 8.
Confecţionează costume după cele mai noi modele franceze şi engleze.
1—6

SCRISORI DIN MARAMUREŞ

Comuna Borşa e votat din Muntele stiolul 700 jug cad lemnoase pentru clădirea alor 21 şcoli şi localuri de cvartire. Sa speră, că o să se încaseze o sumă frumoasă prin licitaţie publică — din care să se poată face şi o casă Naţională pentru adăpostirea „Astrei" şi 'a celorlalte societăţi de interes public. Banca poporală „Pietrosul — s'a înecat în porumbul stricat pe care poporul nu voeşte a-l primi. S'a înfiinţat de curând cooperativă de consum „Popa Lupu" afilială centralei „Dragoş" din Sighet. E păcat a împodobi din motive de reclamă intreprinderile financiari cu numele gloriilor noastre istorice — cari uşor pot fi jignite prin „uzură" — lichidări etc. Am mai păţit de acestea.

*

Repaosul duminecal — durere — a fost impus de învăţământ. Autoritaţile în drept nu cutează să încerce estinderea acestei măsuri atât de naturale şi necesare într'un stat creştin.

*

Inmulţindu-se numărul petreceerilor — streinii speculând naivitatea elementului dominant în stat — au cerut pentru 7 dl. vin prost, 40—90 lei şi 8 dkgr. salamă: 40 lei. Bine fac de ce nu ne putem aduce un român care din fire e mai omenos. Aceasta uşurare a întunecat şi dispoziţia balului Bat. de vânători — altcum foarte reuşit. Deviza să ne fie: *nimic pentru neromâni.*

*

In comuna Borşa făcându-se în luna Dec. recensământul populaţiei are: 16.000 suflete, din cari 11.984 români, evrei ar fi 3.454, germani 10 şi unguri *465*. Fireşte, de când germanii au capelan în Handac, care e şi învăţător sporeşte numărul ungurilor. Recensământul pare pripit — este prea mic numărul evreilor faţă de realitate.

*

Pentru şcolile din Blaj a colectat D. M. Serban 11,500 lei — care-i face cinste. Sperăm însă — că colecta va urma fiind vorbă de Mica Roma a noastră.

*

Poetul nou hirotonit Ion Bărsan a fost numit administrator — la Poenile lui Ilieş, de unde părintele Chereches a trecut la Moişăni

*

S'a prescris concurs pentru postul de învăţător cantor gr. cat. la parohia Sighet.

*

Noul regulament judeţean care reglementează cârciumele se va aplică şi în Sighet. S'au inchis până acuma 27 de cârciume: focare de infecţia şiboli. Oraşul e mai serios ca judeţul. **Coresp.**

Reviste primite.

Ţara Noastră No. 10 din 10 Februarie de sub direcţia d-lui Octavian Goga, cu un sumar iscalit de: Oct. Goga, George Voevidca, G. Bogdan Duică, Al. Hodoş Ion Gorun, Moise Nicoară, Septimiu Popa, Rucareanu etc.

Vadász Ujság No. 2 din 1 Februarie redactată de dr. Földessy György. Apare în Tg.-Mureş.

Cultura Poporului anul IV. No. 46 din 10 Februarie cu nu bogat sumar. Apare la Cluj.

Renaşterea No. 5, din 3 Februarie, organul oficial al eparhiei ortodoxe române a Vadului, Feleacului, Gioagiului şi Clujului

„Ghimpele" No. 2—3 din Februarie de sub direcţia d-lui M. G. Samarineanu cu un extrem de bogat material umoristico-satiric iscalit de: Meş Sfadă Ghiţă Ardeleanu, Riţa, August Deşteptul, D. Scurtu, V. Maximilian, Cupidon, Stop, Petrache Burtosu, Don Cezar, Ghidale Nuhăm, D. Surtuc, Surcel, Ghiţă Filozofu etc. Numărul este bogat ilustrat cu caricaturi de V. Maximilian. No. 5 lei.

Toţi abonaţii *noştri cărora li s'a trimis aviz din partea administraţiei sunt rugaţi să-şi achite abonamentul. In caz contrar vom fi siliţi să le suspendăm trimiterea ziarului.*

Ştiri mărunte

— Un student al univărsităţei din statul Ohio pentru a-şi creia veniturile necesare, îşi vinde sângele prin spitale. Anul trecut a suferit 5 tranfuziuni de sânge ce i-au produs 500 dolari.

— In America la Bridgeport a ars circul Barnum. Răgetele leilor şi urletele celorlalte fiare au îngrozit populaţie. Mulţi eleianţi şi o sută de cai au scăpat fugind în toate părţile. Un taur uriaş a pierit *în flacări, pompierii n'au reuşit să-l* facă a eşi din grajd.

— La Londra s'a inceput adunarea de fonduri pentru a se combate ravagiile leprei. Sunt în Anglia aproapt 300.000 bolnavi de această teribilă boală.

— Marea artistă Eleonora Duse se află în America unde a făcut cele mai mari reţete pe cari le-a cunoscut instoria teatrului.

— In America (la Nev-York) s'a serbat printr'o expoziţie a tutunului al 300-lea jubileu al plantării tutunului în Statele Unite şi al 200-lea jubileu al pipei de spumă de mare.

— Macdonald a espus regelui Angliei, intr'o audienţă, activitatea politică a guvernului şi a arătat programul politic pe care il va expune în parlament.

— Pe când sergenţii piloţi, Morean şi Robillard pilotau două aeroplane Nieuport în apropierea Lyonului, s'au ciocnit la o înălţime de 1000 metri. Ambii au murit.

— O avalanşe de zăpadă căzută în ultimele zile în Austrie a făcut 30 victime în valea Seltz.

— Noul preşedinte al republicei sovietelor ruse, Ricov, a declarat că va urmări aceasi politică externă ca şi până acuma Armata roşie trebue menţinută atât timp cât tribunalul dela Versailles menţine situaţia nesigură din Europa.

— Autoritătile noaste superioare au fost înştiinţate că mai mulţi agenţi ai sovietelor ruse au trecut Nistrul, stabilindu-se în diferite centre din Basarabia şi Moldova. aceşti agenţi ar avea misiunea să propage bolşevismul în armata noastră.

— Ziaristul ungur Gyula Zsigmund din Târgu-Mureş a fost condamnat la 15.000 Lei amendă pentru că a adus o campanie nefondată contra primarului Dandea pe care îl acuza că a avut o putere necorectă cât timp a fost în Cluj.

Reforma şcolară

Şapte clase în învăţământul primar şi secundar

Intr'unul din recentele consilii de miniştri s'a discutat reforma şcoalei primare. Proiectul referitor la această reformă elaborat de Ministerul de instrucţie a fost aprobat de consiliul de miniştri.

Această nouă lege şcolară unifică învăţământul primar din întreaga ţară. Conform aceşteia, şcolile elementare vor avea şapte clase. Cele patru dintâi vor cuprinde materialul de învăţământ al şcoalei primare din trecut, iar cele trei clase superioare vor avea mai mult un scop practic. Absolutorul şcoalei primare îl vor primi numai aceia, cari au terminat şi clasele superioare.

Tot în acelaş consiliu de miniştri s'a decis, că şcolile secundare să fie de câte şapte clase. Cele trei clase inferioare de liceu vor cuprinde materialul de până acum neschimbat, celelalte patru clase superioare vor fi specializate.

In legătură cu această reformă se anunţă din sursă autorizată că, învăţământul religiunei este obligatoriu în toate şcoalele; diferitele confesiuni vor putea preda materialul confesiei lor numai elevilor aparţinători confesiunei respective. Legea asigură drepturile limbilor minoritare, dar în şcolile acestora e obligatorie predarea limbei române două ore pe zi în fiecare clasă. Constituţia ţării, geografia şi istoria se pot preda în limba minoritară, însă rezumatul acestora trebue învăţat în limba română.

Leul a cotat la Paris pe ziua de 17 Febr., 11.45 iar la Zürich 295.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Conferinţele Corpului didactic

Conferinţa D-lui T. Neş, profesor despre, Ritmul şi morfologia istorică.

Intr'un stil curgător, într'o limbă frumoasă şi cu un dar de convingere, D-l Neş îşi ţine conferinţa în faţa unui public numeros.

Raţiunea niciodată nu s'a grăniţuit la gruparea fenomenelor înrudite într'o categorie, ci s'a năzuit să contopească şi aceste categorii particulare, restrânse, într'o singură categorie, care să stăpânească toate fenomenele. In vechime, concepţia antropomorfă făcea aceasta operaţiune prin ierarhizarea zeilor, în epoca metafizică prin, realităţi, în general, psihice: ca voinţa lui Schopenhauer, ideea lui Hegel ş. a. iar în vrâsta pozitivistă prin: energie. Forma de activitate a energiei cosmice, e ritmul. După concepţia D-lui Pârvan, spiritul este energia cosmică transformată prin creerul omenesc; ca atare el se întrupează în ritm. Formele active ale energiei cosmice lucrează în om, în starea lui primitivă, ca instincte: religioase, metafizice s. a. Prin întuiţia geniilor ele devin conştiente: idei. Materia umană e ritmizată prin idei, şi istoria este stabilirea ritmului devenirei ideilor.

La Spengler istoria nu se prezintă ca o linie continuă; ce leagă diferitele culturi umane. Culturile răsar izolate, ca vegetaţii tropicale, şi nu se influenţează reciproc sau în timp.

Culturile se nasc, cresc şi pier la fel cu plantele. Cultura apuseană e în agonie, începând dela 1800. Viaţa sufletească s'a obosit; faptele nu sunt întruparea prisosului de energie vitală, ci acte organizate şi sistematizate de morală. Când raţiunea începe să mediteze asupra vieţii, să raţionalizeze faptele, arta, viaţa culturală şi economică, cultura intră în agonie. La D-l. Pârvan chiar acesta este momentul, când ritmul istoriei devine grăbit şi intens vibrător.

Auditor.

Aviz.

Să aduce la cunoştinţa Onor. consumător (şi dlor ofiţeri) cari se bucură de orice favor de consumaţie electrică, că de la 15 Februarie până la 15 Martie a. c. să certifice dreptul de acest favor cu atât ma vârtos, căci în caz contrar consumaţia nu li se va socoti cu preţul redus.

Certificatele să se adreseze către Uzina Electrică sau să se înainteze personal la oficiul Uzinei Electrice în biroul Nr. 1. zilnic între oarele 15 şi 18.

Certificatele necesare sunt următoarele: 1. Certificat, subscris de către şeful serviciului cu data din anul curent, în care se certifică în ce calitate face benificiantul serviciu.

2. Funcţionarii necăsătoriţi şi funcţionarele sunt obligaţi a certifica că sunt susţinători de familie.

3. Pensionarii au să înainteze carnetul de penzie.

Oradea-Mare, la 9 Februarie 1924.

Direcţiunea Uzinelor Electrice ale Municipiului.

Mihail Bazilli m. p., director.

Fondat 1919

Oficiul „Modern"

birou de expediţiuni,

vămuiri, transituri, import şi export

Oradea-Mare şi Episcopia-Bihorului

C. & M. BOGDAN

Parcul Traian No. 1

Telefon: 888

Mişcarea „Acţiunei româneşti" din Cluj

Duminecă în 10 Febr. a. c. la orele 11 a. m. în Sala Memorandului (aici s'a ţinut faimosul proces al Memorandului), oameni de seamă, cu vederi largi şi pătrunşi de datorie faţă de neam, au convocat o mare întrunire cetăţenească pentru a-şi spune cuvântul în chestiunea *Reformei administrative şi acea a năvălirei străinilor.*

A prezidat d. A. Ciortea, rectorul Academiei de comerţ preşed. „Acţiunei româneşti".

Primul a luat cuvântul advocatul Dr. Roman Valer analizând şi discutând „Reforma administrativă". Cu argumente irefutabile a arătat felul cum trebue să fie reprezentat elementul românesc, în consiliile comunale. Deşi e în minoritate la oraşe, trebue să i-se asigure un rol preponderent şi majoritate covârştioare. Conchide că toate legile trebue să fie pătrunse de un spirit curat românesc şi provăzute cu acel „fir roşu" al românismului, care să fie limita concesiunilor faţă de minorităţi.

Dl. prof. univ. I. C. Cătuneanu documentează autenticitatea „Protocoalelor Inţelepţilor Sionului" (carte tradusă de studentul I. Moţa) cetind un discurs al unui rabin vestit de prin sec. trecut. Discursul a fost pronunţat cu ocazia unei comemorări şi e un adevărat rezumat al Protocoalelor cari conţin sfaturile de luptă contra creştinilor.

Dl. B. Vasiliu adv. şi publicist cu date statistice precise şi documente autentice a tratat „Chestiunea străinilor" de la noi. A ilustrat halul în care se găsesc oraşele, unde valul de străini *indezirabili* nu conteneşte. Populaţia românească în loc să crească, scade! Toată avuţia oraşelor, toate ramurile comerţului şi industriei sunt acaparate de ovrei. Speculează consumatorii. Se ridică contra modului cum se face statistica, chiar de Oficiul central statistic, unde se găseşte director gen. un *Colescu alias Kohn*, care a ascuns situaţia reală a populaţiei ovreeşti.

Dl. Dr. Valer Pop adv. concretizează cele spuse de antevorbitori şi anume: Administraţia românească, naţionalism integral, excluderea politicianismului din administraţie şi chestiunea străinilor.

Soluţiuni: oprirea invaziei străinilor, elimenarea străinilor cari au venit de 5 ani, încoace etc.

Acestea, *consilierii cu caftan şi consilierii cu dolman, nu le vor soluţiona niciodată.*

La sfârşit ceteşte o moţiune în care erau sintetizate toate aceste principii şi care a fost primită cu aplauze frenetice de sala tixită.

In această moţiune se cere, ca în consiliile comunale şi judeţene jumătate membrii să fie numiţi de drept, jumătate aleşi, să se facă o descentralizare efectivă, să se elimineze politica din administraţie, dnii Colescu—Kohn şi Ionescu să fie înlăturaţi dela lucrările de recenzământ al populaţiei ca făcându-se cu oameni ireproşabili, să se oprească imigrarea streinilor în ţară, iar cei ce au venit în ultimul timp să fie evacuaţi.

Corul episcopiei ort. a surprins plăcut publicul, cu frumoase cântece naţionale.

Studenţimea entuziasmată impreună cu cetăţenii au manifestat paşnic, până la statuia „Lupoaicei", unde s'a cântat „Imnul regal".

Oare la noi, când se vor găsi oamenii — Români adevăraţi — cari să pună la cale, astfel de manifestaţii înălţătoare, pentru românism.

I. Nagy.

Citiţi **„Vestul României"**

INFORMAŢIUNI

Redacţionale *Dl. Şt. Mărcuş directorul ziarului, fiind numit inspector al artelor regiunei a II-a. „Vestul României" până la complectă reorganizare va apare odată pe săptămână — Sâmbăta.*

Abonaţilor, li-se va socoti şi vor fi despăgubiţi atunci când vom apare zilnic.

Administrative. **Rugăm stăruitor abonaţii să-şi achite restanţele. O foaie azi se scoate cu mari sacrificii.**

Despre serbarea foştilor voluntari şi conferinţa Dlui Simion Gocan vom vorbi în numărul viitor. Tot atunci vom face darea de seamă a conferinţei Dlui George Bota dela şcoala de subofiţeri.

Congres de chimie industrială. România a fost invitată la congresul de chimie industrială ce se va ţine la Bordeaux. Persoanele cari doresc să participe la acest congres se vor adresa societăţii de chimie industrială.

Uniunea Forestieră din Ardeal a intervenit pe lângă ministerul de industrie şi comerţ şi cel de finanţe ca lemnele de foc de cer să fie asimilate la export celor de fag. Cererea Uniunei forestiere din Ardeal e motivată de faptul că în Ardeal se găsesc depozite mari de lemne de foc esenţă cer, cari din lipsa mijloacelor de transport pe C. F. R. nu pot fi plasate în ţară şi din această cauză putrezesc în depozite.

Guvernul şi minoritătile Declaraţiile d-lui subsecretar de stat Tătărescu. Ziarul „Ellenzék" din Cluj publică o convorbire ce a avut-o un colaborator al său cu d-l Tătăresau, subsecretar de stat al minorităţilor. D-sa a declarat că guvernul doreşte să stabilească armonia între români şi minorităţi. „Am şi făcut demersuri în această privinţă", a spus d. Tătărescu. „Am invitat pe câţiva oameni capabili dintre Dv., căci vrem să scoatem cu dânşii un ziar care să corespundă dorinţelor ungurilor şi germanilor din România".

Mare petrecere studenţească *studenţii dela Academia de drept din localitate pregătesc o mare petrecere, pe ziua de 8 Martie a. c. Petrecerea va fi precedată de un concert artistic, cu concursul marilor artişti Doamna Lya Pop şi C. Pavel, dela Opera din Cluj.*

Casa centrală a împroprietăririi a făcut cunoscut tuturor consilierilor agricoli, să cerceteze listele de împropretărire, întrucât din nebăgare de seamă au fost săteni cărora li s'au dat pământ de două ori, în comune diferite. In consecinţă ori unde va găsi asemenea cazuri să f că rectificarea cuvenită lăsând pe sătean împroprietărit într'un singur loc.

Se caută un funcţionar. Corporaţiunea Industriaşilor din Oradea-Mare în urma sistemizării, publică concurs pentru un post de funcţionar, ştiind perfect în scris şi în conversare limba română şi maghiară, cu cvalificaţiune de şcoală medie, versat în administraţie. Salarul e 2800 lei lunar. Postul se va putea ocupa la 1 Martie 1924. Petiţiile se vor adresa Antistiei Corporaţiunii Industriaşilor espirând terminul în 25 Februarie 1924. Informaţiuni detailate se pot primi dela Antistia Corporaţiunei Industriaşilor la ora 12 miazăzi. Prezidenţia Corporaţiunei Industriaşilor.

In loc de cărbune aer comprimat. In prezenţa ministrului economiei naţionale şi autorităţilor muncipale s'au făcut experienţe cu noua locomotivă inventată de inginerul Romano Zarlatti, care înlocueşte complet întrebuinţarea cărbunelui pentru forţa motrică prin aer comprimat amestecat cu un mic procent de vapori. Experienţele au dat rezultatele cele mai bune, noua locomotivă transportând în urcare mai multe care încărcate cu nisip cântărind câteva 10 de tone. Perfecţionarea principiului inginerului Zarlatti, va permite să se facă mari economii în transporturile feroviare.

Foştii elevi ai şcolilor din Blaj *sunt rugaţi a lua parte la consfătuirea, care se va ţinea Vineri în 15 Februarie c. la oarele 6 seara la Episcopia română unită din loc sub prezidiul P. S. S. Episcopului Dr. Valeriu Traia Frenţiu.*

Serbare culturală. In seara zilei de 16 Februarie, Sâmbătă, elevii liceului „Em. Gojdu" vor da o serbare culturală artistică la Salonta-Mare în sala Cinematografului Central, în vederea măriri fondului de excursii istorice al elevilor proiectate pentru vacanţa Paştelui, sub conducerea D-lui prof. Sofronie. La această serbare va vorbi D-l. prof. Sofronie despre „Conştiinţa naţională". Inceputul serbărei va fi la ora 9 seara

Banca cetăţenească din Oradea-Mare, şi-a urcat capitalul la cinci milioane.

Dactilografă la biroul advocaţial al dlui Dr. Ioan Pelle, din Str. Prinţul Carol No. 4, se caută dactilografă perfectă. Angajament imediat.

In portul Constanţa a sosit din apele greceşti un transport de 50 lăzi cu argintăriie aparţinând Curţii regale din Atena. S'a aranjat un tren special spre a se transporta la Bucureşti.

Paşapoarte pentru America s'a aprobat următoarelor persoane din Judeţul Bihor: Reder Kalman din Com. Valea-lui-Mihai, Elisabeta Pall din Com. Derna, Zoltan Steier din Oradea-Mare, Alexe Schwartz din Com. Valea-lui-Mihai.

Astăzi 14 Februarie s'a semnat convenţia prin care Atelierele Griviţa se retrocedează Căilor Ferate.

Ziarul „Le Temps" din 3 Februarie reproduce un rezumat al unei foarte interesante conferinţe ţinute de d-l O. Tafrali profesor la Universitatea din Iaşi, la Academia de inscripţiuni din Paris, asupra fresourilor bisericilor din Bucovina.

Veniturile vamale încasate din taxele de Export şi Import. Direcţiunea statisticei din Ministrul de Finanţe centralizând încasările provenite din taxele de export şi import pe luna Decembrie 1923 a fixat următoarele totaluri: Taxe de export 958 milioane 423.647 Lei. Taxele de import Lei 134 milioane 815.608 Lei. Diferite alte taxele: Lei 44 milioane 786.467 în total Lei 5 miliarde 779 milioane 785,794. Cum prevederile bugetare au fost numai de 4 miliarde, 100 milioane reese că la sfârşitul exercitiului 1923, am avut un excedent din taxele vamale de un miliard 679 milioane 785,794 Lei.

Administrator de preferinţă viticultor cunoscând româna, se caută la o vie mare şi teren lângă Iaşi. Angajament fix sau la parte, locuinţă, intreţinere. Adresa: Inginer Goroş Braşov Str. Ciocrak 3 a.

Banca şi Cassa de Economie Fuzionată Soc. Anonimă Oradea-Mare.

Bilanţ general

ACTIV

Numerar în Cassă		5148304 61
Fond disponibil la bănci din localitate		3650757 56
Portofoliul	39764979 —	
„ spre încasare	982201 24	40747180 24
Titluri şi efecte publice propr. Băncii	1597043 75	
Participaţiuni	2770250 —	4367293 75
Titlurile fondului de pensiune		967202 —
Debitori în cont curent		65449473 05
Imobile		3240000 —
Imprumuturi ipotecare		1839038 86
		125409250 07
Debitor prin acreditive		412613 28
„ „ avaluri		1530000 —
Titluri în depozit		34516714 —
		161868577 35

PASIV

Capital social	15000000 —	
Rezerve	4500000 —	19500000 —
Rezervă pentru creanţe dubioase		2150000 —
Fond de pensiune		967202 —
Depuneri		44784381 61
Creditori		50511446 27
Deponenţi de efecte spre incasare		1894041 01
Imprumuturi ipotecare cedate		1468903 65
Soldul bobânzilor transitorii		559811 26
Beneficiul		
Report din Beneficiul 1922	295746 19	
Beneficiul net pe 1923	3277718 08	3573464 27
		125409250 07
Creditori prin acreditive		412613 28
„ „ avaluri		1530000 —
Deponenţi de titluri		34516714 —
		161868577 35

Oradea-Mare, la 31 Decembrie 1923

Pentru cassa:
Grosz Jenő

Róna Armin
director

Kertész Márton
s. director expert contabil

Iosif Kormos
s. director

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Contul Profit şi Pierdere

DEBIT

Cheltueli de administraţie, salarii, impozite, etc.		7240830 55
Beneficiul net		
Report din beneficiul 1922	295746 19	
Benefeciul net pe anul 1923	3277718 08	3573464 27
		10814294 82

CREDIT

Report din beneficiul 1922	295746 19
Dobânzi, comisioane, benficii, diverse	10518548 63
	10814294 82

Oradea-Mare, la 31 Decembrie 1923

Consiliul de administraţie:

Cav. Ufl. E. T. Allievi
preşedinte

Dr. Acatiu Popper
director general

Dr. Coriolan Bucico
Isidor Farkas
Sigismund Erdős
George Georgescu
Dr. Menyhért Grósz
Alexandru Gussi
Leon Heilpern
David Krausz
Martin László
Dr. Carol Matolay
Martin Nagy
Mor Reismann
Ştefan Zathureczky

Censori:

Ettore Brunelli
C. Sefanescu Braila
Rag Eurico Colombo
Alexandru Eichner
Dr. Coloman Thury
preşedinte
Dr. Irén Károly
Dr. Ludovic Sarkadi
Vály Géza

ULTIMA ORA

Un discurs pacifist al lui Poincaré

Paris. — La banchetul dat de Uniunea Combatanților prim-ministrul Poincaré a ținut o vorbire în care a declarat, că Franța are nevoie de asigurarea reparațiunilor, siguranța țării și înțelegerea cu foștii ei dușmani. Speră, că în Germania se va înțelege aceasta.

Tulburări în Palatinat

Paris. — *La Prirmasens, în Palatinatul bavarez, au avut loc ciocniri grave între populație și separatiști. S'a dat asalt asupra primăriei, unde erau separatiștii, și au incendiat-o. In urma acestor ciocniri s'au aflat 48 de morți, dintre cari 28 sunt separatiști. Ordinea a fost restabilită de trupele interaliate de ocupație, a căror comandament a decretat starea de asediu.*

Desfacerea sarcofagului lui Tutankhamon

Londra. — Din Cairo se anunță că, sarcofagul lui Tutankhamon a fost deschis și în el s'a găsit o statue de lemn, a cărei ochi sunt de cristal și în cap are coroana de aur a regilor egipteni. Statuia de lemn ascunde în sine mumia faraonului, și deschiderea ei a fost fixată pentru mai târziu.

România și împrumutul ungar

București. — **România e dispusă să iscălească procesul verbal al împrumutului ungar, dar în schimbul acestuia Ungaria să renunțe la despăgubirile recvirărilor făcute de trupele române la Budapesta.**

Suverana noastră la Malta

Roma. — *M. S. Regina Maria s'a îmbarcat pe vaporul englez „Byron" pentru a călători la Malta*

Acțiunea lui Macdonald în interesul păcii

Paris. — Prim-ministrul englez Macdonald a dat un interview ziarului parizian „Matin", în care a declarat că, chestiunile referitoare la proiectata conferință internațională, trebuesc studiate mai întâi. A mai spus că, Franța și Anglia trebue să cadă de acord în politica externă, pentru ca să poată lucra laolaltă pentru ameliorarea situației europene. Aceste două puteri trebue să sprijinească elementele democratice germane, pentru ca să învingă ideologia junkerilor imperialiști germani.

Londra. — *Macdonald a declarat în Camera Comunelor, că se va reforma legea apărării coloniale.*

Tratativele ruso-române

București. — **Din sursă autorizată se anunța că, tratativele ruso-române se vor începe în 15 Martie la Viena.**

Ciocnire de tren

Constanța. — In gara din Constanța s'au ciocnit două trenuri. Victime până acum s'au constatat doi morți și doi răniți.

Prospect de emisiune.

Situația județul Bihor, ca paznic la graniță, impune o muncă devotată și desinteresată în consolidarea adevărată a vieții național sociale dela noi.

Convins de sprijinul Societății Românești din județul Bihor și orașul Oradea-Mare, cred că mă fac interpretul tuturora, când îmi exprim dorința, *a crea din „Vestul României" triseptămânal un ziar cotidian românesc independent de interesele partidelor politice.* Ziarul va apărea zilnic 4 pagini, iar în Dumineci și sărbători cu adaos pentru popor în 6 pagini, format 13, cu colaborarea cărturarilor din județul Bihor, și din orașul Oradea-Mare, sub conducerea unui comitet de redacție. *Prețul de abonament anual Lei 500, la 3 luni 130, lunar Lei 45, un număr 2 Lei.*

Acest ziar trebue să fie aceea, ce dorește omul de cultură și civilizație, precum și cărturarul dela sate pentru a și cunoaște Țara, prieteni și necazurile, cari trebue să le învingă.

Vrem să fim oglinda Bihorului, povățuitorul bun și judecătorul drept.

Vrem să desfacem ițele, ca să ne cunoaștem cu toții acelaș neam de oameni, fără patima, fără ură și cu îngăduire.

Vrem să selecționăm aceea ce este bun, ca să scoatem foloase reale.

Vrem pace în sufletul tuturora și spor la muncă.

Vrem ca prin acest mijloc să servim mai ales ca informatorul evenimentelor din județul Bihor și Oradea-Mare, fără deosebire pentru noi și voi.

Vrem să contribuim cu un mărunțiș, la marea operă de întărire a Neamului și a Țării, precum cărturarii din județul Bihor de pe vremuri cu gândul curat, și cu spirit de devotament au contribuit.

In acest scop se va aduna dela particulari și corporațiuni de bunăvoe *un împrumut de Lei 400.000.*

Imprumutul deobligă pe subsemnatul numai până-ce apare ziarul și s'a făcut decontările.

Pentru achitarea acestui împrumut emit 400 obligațiuni á 1000 (una mie) lei în plus 50 Lei spese de fondare la „obligațiune", cu interese de 10% anual. Obligațiunile vor beneficia de interese cu începutul de una lună dupăce ziarul a apărut în mod regulat. Mă oblig a prelua din aceste obligațiuni prin tragere la sorți anual 23 obligațiuni á 100 Lei.

Totodată iau obligația că până ce obligațiunea va fi sorțată, să plătesc, contra cuponului anual, la finea fiecărui an respectiv 10% adecă 100 (una sută) Lei.

Tragerea la sorți se face în ziua de 15 Dec. a fiecărui an. Obligatiunea sorțată, dela aceasta zi nu beneficiază de interese. Contravaloarea obligațiunei și a tuturor cupoanelor până la acel termen neachitate.

Tragerea la sorți se face cu intermediul unui notar public din Oradea-Mare, iar rezultatul va fi comunicat pe care publică.

Prin muncă la biruință!

Dați-le posibilitatea acelora, cari au dor de muncă cinstit, să birue pentru voi toți!

Termenul de subscriere se fixează până la inclusiv ziua din 15 Februarie a. cor.

Listele de subscriere sunt depuse la:

1. Banca Generală a Țării Românești filiala Oradea-Mare.
2. „Bihoreana" Institut de Credit și Economii S. A. Oradea-Mare.
3. „Bihoreana" inst de credit și economii filiala Marghita
4. „Bihoreana" inst. de credit și economii filiala Aleșd.
5. „Bihoreana" inst. de credit și economii filiala Tinca.
6. „Bihoreana" inst. de credit și economii filiala Salonta-Mare.
7. „Bihoreana" inst. de credit și economii filiala Vașcău.
8. Banca Centrală de Industrie și Comert S. A. filiala Oradea-Mare.
9. Banca „Frontieră" S. A Oradea-Mare.
10. Banca Românească filiala Oradea-Mare.
11. Banca Marmorosch Blanc & Comp. S. A. Sucursala Oradea-Mare.
12. „Doina S. A." Beiuș
13. „Beiușul", Beiuș.
14. Redacția „Cele Trei Crișuri" Oradea-Mare.
15. „Tipografia Românească" str. Deac No. 2. Oradea-Mare.
16. „Librăria Românescă" Parcul Traian No. 6, Oradea-Mare.
17. Tipografia „Biharia".
18. Prefectura județului Bihor
19. Subprefectura județului Bihor.
20. Episcopia gr.-ortodoxă, Oradea-Mare.
21. Episcopia gr.-catolică, Oradea-Mare
22. Toți d-nii Primpretori și d-nii Protopopi din județul Bihor
23. Primăria orașului Oradea-Mare.

Ștefan Mărcuș
Fost Prefect de Poliție.
Director-fondator al ziarului "Vestul României".

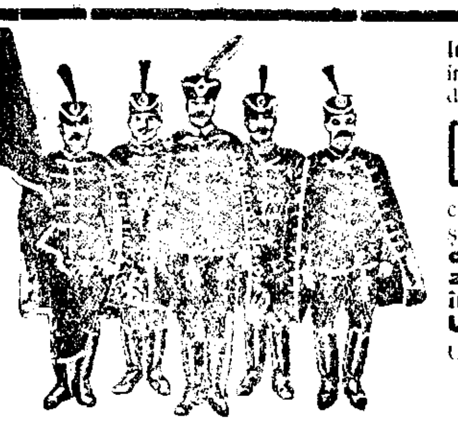

In caz de deces, în propriul d-tale interes, vizitează antrepriza creștină de pompe funebre **„Pietatea"**

CAROL GERMAN succesor

care aranjează cele mai frumoase și mai ieftine înmormântări **în deosebi să se observe că antrepriza aceasta se află în pasagiul „Vulturul", Piața Unirii.** 1—20

Oradea-Mare Cu stimă

Ioan Tarsoly,
succesorul lui Carol German

MARE TÂRG DE CRĂCIUN

Porcelane, pahare, picturi celebre și bibelouri fine de porcelan originale și antice. Service, bomboniere și cești veritabile de Alturen și Meissen, figuri de porcelan contimporane, precum și obiecte antice de calitate pură se află în asortiment bogat la

Magasinul de obiecte antice „Helicon"
Strada I. C. Brătianu (Szaniszló) 1
Cumpărăm obiecte antice cu prețurile cele mai convenabile.

BALUL TIPOGRAFILOR
DIN ORADEA-MARE
LA 16 FEBRUARIE 1924
IN SALA CERCULUI CATOLIC

!! la atențiunea gospodinelor !!

Nevoile în articole de coloniale și delicatese în sezon

pești proaspeți de Dunăre

(moran, nisetru, cegă, salău, crap, etc.), **vânat împușcat** (iepuri, ect.), **unt de lemn Puge,** vinuri de masă și desert, **icre proaspete, salam de Sibiu,** etc., se cumpăra mai ieftin, pe lângă un serviciu corect, promt și atent la

Vadász și London
prăvălie de coloniale și delicatese
Oradea-Mare Bulev. Regele Ferdinand No. 10

Aperitive! Aperitive!

Adresa telefonică: Delicatesse
Telefon No. 8 Telefon No. 8

Cumpărătorilor locali și cumpărătorilor în cantitate mai mică li se trimite acasă

Nu e reclamă!

E adevăr, că la magazia lui

VEZÉR IOSIF
Piața Reg. Maria (Bémer-tér) 1

se vând cu 30% mai eftin decât ori unde confecțiuni de dame și bărbați ∴ ∴ ∴

Cel mai frumoas voal pentru
doamne care a costat Lei **175**
se vinde cu . . . . Lei **125**

AVIZ

Se află în depozit la Librăria Românească din Oradea-Mare (Parcul Traian 6), tablouri originale și reproduceri artistice semnate în original de cel mai celebrii artiști cu prețul dela 30—1500 Lei. Se primesc toate manualele introduse la liceele, școlile normale — secundare, primare, școli speciale de comerciu, școli de artă și meserii precum tot angajamentul de Papetărie și editura cea mai nouă din toate cărțile literare.

Ne-au sosit icoane sfinte imprimeria ministerul Cultelor pe lemn și pe carton cu prețuri foarte reduse de: 12, 18 și 30 lei bucata.

CATALOG.

Cu prețurile curente ale mai jos **să fac eftin după măsură** și după modele de modă de saizonului

costumuri de bărbați raglane pardesiuri mantale de iarnă cari satisfac pretențiile tuturora la

Iuliu Gergely
croitorie bărbătească
Bulev. Regele Ferdinand No. 55

1 Sacco după măsură din stofe jumătate lână neagră, sură, ori în alte culori L 1850—1980
2 Din material curat din lână în diferite culori sacco după măsură . . . L 2200—2380
3 în culori de modă I-a material din lână sacco după măsură . . . . . L 2780—2930
4 Din materiale de primul ordin din străinătate sacco după măsură . . . L 3280—3500
5 Pardesiuri, raglane și mantale de iarnă dela 1750 Lei în sus
6 Din materialele cele mai fine și pe lângă prețuri cari se vor fixa la comandă să efectuează costume de ceremonie și alte specialități.

PROBAȚI ȘI NU VEȚI REGRETA
dacă vă veți face îmbrăcămintea la CROITORIA BĂRBĂTEASCA

DAVID și KOHN
din Str. Alexandri No. 4.

unde se execută confecționarea hainelor conform modei celei mai nouă.

Prețuri tarifale:

Costum sacou	800 Lei
Pardesiu, Raglan, Ulster	700 Lei
Palton de iarnă neted . . .	800 Lei
Palton „Hamilton", „Lord"	900 Lei

Haine de seara executate frumos cu prețurile cele mai convenabile

Noutăți cari până acuma n'au mai fost.

„Semina"

mare magazin de seminţe și tot felul de articole pentru apărarea plantelor și animalelor.

Bognár și Steiner
ORADEN-MARE Str. Iosif Vulcan No 4. Telefon: 14-40

1—10

Recomandă:

Semințe pentru legume de grădină **Monoreană**; Semințe pentru cereale nobilitate de Hatvan; Semințe de trifoi plumburiu, lucernă și napi de Arad; Seruri pentru apărarea animalelor și plantelor. Cereți catalog!

313 Tipografia Românească, Str. Francisc Deák 2